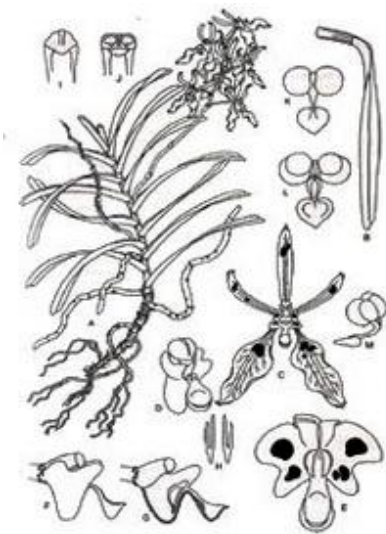

Phượng Vĩ Vàng (*Renanthera citrina*)

Tháng giêng năm 1999, trong bài “[Bốn Cây Lan Mới của Việt Nam](#)”, chúng tôi đã trình bày cùng quý vị về những cây *Paphiopedilum helenae*, *Paphiopedilum hiepii*, *Vanda bidupensis* và cây *Renanthera citrina* do giáo sư Tiến sĩ Leonid Averyanov và các cộng sự viên người Việt như: TS. Phan Kế Lộc, Nguyễn Tiến Hiệp, Dương Đức Huyền, Nguyễn Q. Bình đã tìm thấy trong những chuyến khảo sát thực địa tại Việt Nam.

Dưới đây là bản tường trình của các giáo sư kể trên:

RENANTHERA CITRINA

Các giáo sư Averyanov, Nguyễn Tiến Hiệp và Dương Đức Huyền đã tìm được ở huyện Tùng Khê, Hòa Bình vào tháng 4 năm 1995 và sau đó cũng tìm thấy tại huyện Trà Linh, Cao Bằng vào tháng 10 năm 1995.

Thuộc loại phong lan (epiphytic) thường mọc ở cành cây, gốc cây. Tên Việt loại này gọi Huyết nhung hay Phượng vĩ, thông thường hoa màu đỏ thẫm nhưng cây này màu vàng. Thân đơn cao chừng 20 cm, lá cứng dài 9-14 cm. Dò hoa dài 13-15 cm có 7-10 hoa nhỏ chừng 2.5 cm màu vàng chanh có vài điểm tím. Hoa tuy không thơm nhưng nở đồng loạt nên rất đẹp và đến 3 tháng mới tàn.

Vì màu hoa giống như màu vàng của quả chanh nên các giáo sư Nga-Việt đã dùng chữ *La tinh citrinus* để đặt tên cho cây lan này.

Gần giống với cây này là cây *Renanthera pulchella* của Miến Điện nhưng cây *Renanthera citrina* lá dài và hẹp hơn, hoa cũng lớn hơn và khác hơn.

Trong những lần về thăm quê hương năm 2005-2009 và 2010 chúng tôi đã thấy tận mắt cả 4 cây lan này, nhưng tại Hoa Kỳ chỉ mới xuất hiện 2 cây *Paphiopedilum helenae* và *Renanthera citrina*.

Gần đây, anh Ngô Quý Tạo, một hội viên trẻ tuổi của Hội HLVN, đã mang cho tôi xem một cây lan mà anh nghĩ rằng có thể là cây *Renanthera annamensis*, một cây đặc hữu chỉ mọc tại Đà Lạt.

Cây lan này cao chừng 15 phân, lá xanh tốt, trồng trong một chiếc chậu đất khá lớn, với một chùm hoa dài tới 45 phân, quá khổ so với thân cây. Sắc hoa màu vàng chanh đậm mang theo những chấm đỏ thẫm tuyệt đẹp, khác hẳn với những cây *Renanthera citrina* thông thường.

Đặc biệt cây lan này có một bông hoa dị dạng (peloric) với 8 cánh. Anh Tạo cho biết anh đã mua cây lan này tại gian hàng của Los Osos Orchid tại cuộc triển lãm hoa lan tại Westminster Mall hồi đầu năm.

Anh Tạo cũng có một cây lan khác nhưng chùm hoa ngắn hơn và màu sắc cũng nhạt hơn, nên anh nghĩ cây này có thể là cây *Renanthera annamensis* chẳng?

Tháng 3 năm 2010, khi tới thăm vườn lan của anh Nguyễn hữu Vinh ở Đà Lạt tôi cũng thấy một cây *Renanthera* hoa màu vàng chanh đậm, thân cây và chùm hoa dài gần 1 thước. Nghĩ rằng có thể là cây *Renanthera annamensis*, nhưng khi hỏi lại anh cho biết là mua tại miền Bắc chứ không phải là cây mọc tại núi rừng Đà Lạt như trong các sách vở đã ghi. Hỏi giáo sư Leonid Averyanov người biết rành rẽ về các cây lan Việt Nam, ông nói đó chỉ là cây *Renanthera citrina* mà thôi.

Tìm hiểu kỹ càng về 2 cây lan này, tháng 1, năm 2011, chúng tôi có viết bài "[Nghị vấn về cây *Renanthera annamensis*](#)", xin xem trên www.hoalanvietnam.org sẽ thấy rõ.

Phải chăng là một sự lầm lẫn nào đó. Chẳng lẽ từ năm 1907 đến nay, 105 đã qua mà không ai tìm thấy cây *Renanthera annamensis* ở khắp núi rừng Đà Lạt, Lâm Đồng, Bảo Lộc hay sao?

Westminster 5-2012
BÙI XUÂN ĐÁNG